או גרגיר או אשכול מביא ותולה בה אמר ר' אלעזר ברבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה פרוכת [א]דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון [ב]הסגן [א]פרוכת עביה טפח על שבעים ושנים נימין נארגת ועל כל נימה ונימה עשרים וארבעה חוטין ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה ומשמונים ושתים [ג]ריבוא (א) נעשית ושתים עושין בכל שנה ושנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: החלו מעלין בגזירין לסדר את המערכה [ד][וכו'] חוץ משל זית ומשל גפן [וכו']: הני מ"ט [ה]רב פפא אמר [ו]משום דקטרי רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב דארץ ישראל [ז]מיתיבי [א]על העצים אשר על האש עצים הנתוכים להיות אש ומאי נינהו דוקרי [ח]שפוד דלא קטרי ואולי מקטר מתוכו [ט]וכי כל העצים כשרים למערכה הן כל העצים כשרים חוץ מן זית וגפן אבל באלו היו רגילין במרביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן רבי אליעזר מוסיף אף של מייש ושל אלון ושל דקל ושל חרוב ושל שקמה בשלמא למאן דאמר משום דקטרי בהא קמיפלגי דמר סבר אף על גב דלא קטרי מגואי כיון דקטרי מבראי לא מייתינן ומר סבר כיון דלא קטרי מגואי אע"ג דמבראי קטרי מייתינן אלא למאן דאמר משום ישוב דארץ ישראל דקל מי לית ביה משום ישוב דארץ ישראל אמר לך ולטעמיך תאנה לית בה משום ישוב דארץ ישראל אלא מאי אית לך למימר בתאנה דלא עבידא פירא דקל נמי בדלא עביד פירא ומי איכא תאנה דלא עבדא פירא אין [י]כדרחבה דאמר רחבה מייתי תאיני חיוורתא

ושייפי

או גרגיר או אשכול. של זהב מביא ותולה בה: שלש מאות כהנים לפנותה. גוזמא היא דלא היתה טעונה כל כך שצריכה שלש מאות כהנים לפנותה תשבר וכל כך לא היו ממתינים: פרוכת עביה טפח ועל שבעים ושתים נימין. לי"ש נארגת: ועל כל נימא ונימא עשרים וארבע חוטין. שזורין מחוברין יחד ומוטא (דף עא:) נפקא לן מקרא דכל מוט כפול ששה כל מקום שנאמר שש צריך שיהא המוט כפול ששה: ארכה ארבעים אמות. גובה הפרוכת ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה להבדיל בין ההיכל לקדשי קדשים כדכתיב (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים וכדמוכח בתוספתא דבאותו פרוכת שפרוסה שמה מיירי ואלא ההיכל כלומר וגובהו היה ארבעים אמה כדמוכח במסכת מדות (דף ג.) שגובה ההיכל ארבעים ורחבו עשרים: ומשמונים ושתים ריבוא [ט]היתה נעשית. נערות שלא באו עדיין לכלל נדות מתעסקות בה שרוצים לעסוק בה בטהרה וכדאמרינן בעלמא [ג]נשים האורגות בפרוכת נוטלות שכרן מתרומת הלשכה: ושתים עושים בכל שנה ושנה. שצריך ב' פרוכות כנגד אמה טרקסין שבבית שני לא יכלו לעשות אמה טרקסין כדמוכח בבבא בתרא בתחלתו (דף ג.) לכך עשו שתי פרוכות ותופסין השתי פרוכות [י]אמה שהיו מתעסקין בכל שנה ונוטלין אלו מן הפתח ומניחין אחרים כנגד הפתח: ושלש מאות כהנים מטבילין אותה. נראה לי לאחר עשייתה לפי שאי אפשר לאורגן בטהרה שלא תהא נדה אחת מן הנשים האורגות בה ושמא פירסה נדה ולא אדעתה הילכך מטבילין אותה קודם שיפרשוהו נגד הפתח והשתא לפי מה שפירשתי (ג) אפרש כל סדר הפרוכת מתחלתו ועד סופו לשון אחר ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה ושתים עושים בכל שנה ושנה ב' פרוכות גובהן ורחבן כשיעור זה להבדיל בין קדשי הקדשים להיכל שהיה גובה ההיכל הללו כדמפרש במסכת מדות ושתי פרוכות היו שם כנגד אמה טרקסין שבבית שני לא יכלו לעשות אמה טרקסין להבדיל שם לפי שהיה גבוה יותר ממאה אמה וחומה רחבה אמה אינה יכולה לסבול חומה גבוהה כל כך ולהרחיב החומה אי אפשר דהכל בכתב לכן עשו שתי פרוכות להחזיק האמה ואין נראה לי לומר שאותן שתי פרוכות היה כל אחד עביו טפח לפי שצריך הכהן להלך בין אותן שתי פרוכות ואם היה עביין טפחיים א"כ לא היה ביניהן אלא שלשה טפחים וברחב שלש טפחים לא היה יכול להלוך הילכך נראה לי כמו שפירשתי: הני מאי טעמא. מפני מה אין מביאין של זית ושל גפן: אמר רב פפא משום דקטירי. כלומר יש בהן קשרים ובשביל הקשרים אין שורפים יפה ומעלין עשן. דרך קשר להיותו כל שעה לח ואינו שורף יפה ומעלה עשן ואין זה כבודו של מקום להעלות עצים שאין שורפים יפה למזבח וראיה לדבר דאמרי' בפסחים בפרק כיצד צולין בתחלתו (דף עד.) כיון דאית ביה קיטרי מפקי מיא ואמרינן בעלמא (תענית כה: ב"ק פא. ב"ב פ:) בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה קשרי: רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב ארץ ישראל. ולאו [יא]טעמא קאמר דמשום קשרים הם פסולים אלא אפי' בלא טעם קשרים בשביל דבר אחר היו מניחין ואיזהו משום ישוב ארץ ישראל שאם ישרפו הזיתים והגפנים לא ימצאו יין לשתות ושמן לסוך ותחרב ארץ ישראל ונפקא מיניה לדידי דאית לי דמשום תקנת ישוב מניחין כמו כן כמו שמניחין בשביל הקשרים דהא דקתני מתניתין דהיו מביאין מורביות של תאנה בתאנה דלא עבדא פירי וכדמפרש רחבה וכו' אבל בשאר תאנות שהיו עושין פירות לא היו מביאין משום ישוב א"י אבל רב פפא [יב]לית ליה ישוב ארץ ישראל בכל תאנות שבעולם לא שנא עבדא פירי לא שנא לא עבדא מביאין וכמו [יג]שפירשתי אני צריך לומר דכולי עלמא אית להו טעם קשרים [יד]דהא ברייתא דלקמן שמביא הש"ס מוכחא דליכא לפרושי אלא בשביל קשרים ולקמן אפרשנה: הכי גרסינן לה בתורת כהנים על העצים אשר על האש עצים [טו]נתונים להיות אש וכי כל העצים כשרים היו הן כל העצים כשרים היו חוץ משל זית ושל גפן ר' אליעזר מוסיף אף של מיש ושל אלון ושל דקל ושל חרוב ושל שקמה אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן והכי פירושו על העצים אשר על האש ואיזה עלים שניתוכין מהרה ונעשין אש: דוקרי. קני כמו מורביות דמתני' קנים הדוקרנין שעדיין האילן בחור ולא גדלו בו ענפים כי אם שתים ושלש ובשביל שהוא בחור הוא שורף מהר: דלא קטיר ואולי ומיקטר. שאין בהן קשר ואיזה קשר [טז]שלא הלך הקשר בפנים בתוך העלים דתנא קמא לא פסיל ליה אא"כ הלך הקשר בפנים ובקיאין היו בדבר: וכי כל העצים כשרים. היו כמו שפירשנו במתני': חוץ משל גפן ושל זית. שאפילו במחותן יש בהן קשרים: ר' אליעזר מוסיף. לאיסורא אף של מיש ושל אלון כו'. ואזיל ומפרש פלוגתא. [יז]אלא באלו היו רגילים מילתא דת"ק נמי הוא אלא ר' אליעזר אפסקיה: בשלמא למאן דאמר. דמפרש טעם האיסור בשביל קשרים ולא משום תקנת ישוב ארץ ישראל סבר דבהא פליגי ת"ק דאסר של זית ושל גפן ולא יותר קסבר של זית ושל גפן הקשר הולך עד פנים הילכך לא מייתי אבל של מיש ושל אלון ושל חרוב ושל שקמה ושל דקל הקשר אינו אלא בחוץ אבל בפנים אינו הילכך מייתינן ור' אליעזר סבר כיון דקטירי מבראי לא מייתינן וראיה לדברי דכל אלו יש בהם קשרים מדפרכינן על אותה המשנה דכיצד צולין את הפסח מביא שפוד של רמון [יח]תוחבו לתוך פיו ופריך ונייתי של אלון ושל דקל וחרוב ושקמה ומתרצינן משום דלית בהו קיטרי ומפקי מיא שמעינן התם דכל אלו אית בהו קיטרי ואע"ג דפרכינן התם ונייתו תאנה ומתרצינן תאנה נמי אגב דמתלתלא מפיק מיא פירוש (ג) [יט]מי שיש בו מוח בפנים כמו עץ של ערבה ושל אגוז [כ]אפילו הכי גבי עלי מערכה הם כשרים [כא]דהתם היינו טעמא גבי פסח אין דרך לשפוד לתוכו לשנים אלא מניחין אותו עגול כמו שהוא גדל מיער ואז הוא טוב לשפוד הילכך אם היינו צולין בו [כב]פסח יצא הדבר לידי קלקול אבל גבי עלי מזבח דרך בני אדם לחתוך עלים העומדים לשריפה לשנים בשביל שישרף יותר הילכך כשיחתכם לשנים [כג](יוסר) [יזרק] את המוח שמכפנים וכן יעשה בעלי אגוז: אלא למאן דאמר משום ישוב ארץ ישראל. שמפרש טעם האיסור כמו כן בשביל ישוב ארץ ישראל א"כ הוא לדבריו היאך [י]שונה תנא קמא עלי דקל שהרי תנא קמא לא אסר אלא של זית ושל גפן ועכשיו ליכא לפרושי דרב אחא בר יעקב לית ליה איסור משום קשרים דאי לית ליה היה לו להש"ס להקשות אלא למ"ד משום ישוב ארץ ישראל במאי פליגי אלא ודאי אית ליה טעם קיטרי: ולישעמיך. דמותבת ליה מברייתא דתורת כהנים אמאי לא מותבת ממתני' דקתני דבתאנה היו רגילין וכי לית בהו משום ישוב ארץ ישראל בתמיה: אלא מאי טעם. לא אותבת לי דסברת דבתאנה דלא עבדא פירי מיירי אליבא דרב אחא בר יעקב כי מקשת לי נמי מדקל תריץ בדקל דלא עבדא פירי דלית ביה תקנת ישוב דלשריפה הוא עומד והמקשה היה סבור דליכא הרבה תאנים דלא עבדא פירי [כד]כמו דרחבה אבל מדקל ליכא והא דפריך מדקל ולא פריך מחרוב מי לית ביה משום ישוב ארץ ישראל דסבירא ליה דלא שייך איסור משום ישוב ארץ ישראל אלא בדקל ותאנה וזית וגפן המנויין בקרא דאגב דחשיבי מנאן הכתוב בשבח ארץ ישראל אבל בשאר פירות ליכא איסור משום ישוב ארץ ישראל: ומי איכא תאנה דלא עבדא פירי אין. [כה]הכי פירושו בשלמא מדקל לא מצינו להקשות דבדקל לא היו רגילין אלא במתניתין אמרינן דבתאנה היו רגילין וכיון דבתאנה היו רגילין וכי [כו]עולין כל כך למצוא תאנים דלא עבדי פירי כמו שצריך למזבח: אין. ולאו יכולין הרבה למצוא שבשביל בניין נמי הוו תאנתא דלא עבדי פירי [כז]כדרחבה: דאמר רחבה מייתי תאיני חיוורתא. תאנים לבנות אותן תאנים רעות הן נטעים של תאנים חיוורתא לוקחין [כח]כדי לנטוע כדמפרש:

ושייפי

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי' פ"ז מהל' כלי המקדש הלכה טז:

◆

שיטה מקובצת

א] שמעון בן הסגן: ב] ריבוא. נ"א ריבות: ג] המערכה וכו' כל העצים כו' חוץ: ד] טעמא לא רב: ה] ישראל. ס"א מאי בינייהו איכא בינייהו דאתי קני מעלמא ודי"ש לא גריס כן: ו] דוקרי שפיר תיבת שפוד נמחק: ז] מתיבת וכי עד תיבת אבל באלו לא גריס בקונטרס: ח] אין כדרחבא דאמר רחבא אות ה' נמחק: ט] ריבוא נערות היתה נעשית נערות: י] פרוכות שהיו מתעסקין בכל שנה אמה ונוטלין: יא] ודאי לא מהניא טעמא קמא דמשום תיבת קאמר נמחק: יב] פפא דלית ליה: יג] מביאין וכמו שפי' אני כן צריך: יד] קשרים דברייתא דלקמן תיבת דהא לי"ש: טו] עצים הנתונים להיות אש כו' וכי: טז] קשר אשר לא: יז] פלוגתא אבל באלו תיבת אלא נמחק: יח] רמון ותוחבו לתוך: יט] פירוש שיש תיבת מי נמחק: כ] אגוז ותאנה ואגוז אפילו גבי תיבת הכי לי"ש ונמחק: כא] כשרים התם אות ד' נמחק: כב] בו הפסח: כג] לשנים יסיר את אות ו' נמחק: כד] פירי כדרחבא תיבת כמו לי"ש: כה] אין בשלמא תיבות הכי פירושו נמחק: כו] וכי יכולין כל תיבת עולין נמחק: כז] פירי כדרחבא אות ה' נמחק: כח] לוקחין כולו לנטוע תיבת כדי לי"ש:

◆

פי' הרא"ש

ג' מאות כהנים. היינו גוזמא: ארכה ארבעים אמה. כך היה גובה ההיכל עד התקרה: ורחבה עשרים אמה. כנגד רוחב ההיכל והיא הפרוכת המבדלת בין ההיכל ובין קדש הקדשים תחת אמה טרקסין שהיה בבית ראשון ושתים היו וביניהן אמה. וי"מ שהיתה תלויה בפתח של אולם דגבהו ארבעים ורחבו עשרים ולראשון ניחא טפי דלפני שני למה שנים ולפ"ק שתים היו ומשתנין מחמת עשן הקטורת והיו עושין חדשות בכל שנה: ומשמונים ושתים ריבות נעשית. שהיו עושים ואית דגרסי ושמונים ושתים ריבות כלומר פ"ב ריבות דנרי זהב היו מוציאין עליה: ושלש מאות כהנים. היינו גוזמא: מטבילין. אם נטמאת תימה והא אינה מקבלת טומאה דפשוטה מחוברת כאחד מדפני הבית דאמרינן במסכת י"ט [דף יד:] מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו הא לאו הכי לא היה מקבל טומאה והאי טעמא לא שייך הכא וי"ל הא דמטבילין אותה היינו לאחר עשייתה כדאמרינן בפרק חומר בקודש [דף כג.] דכלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקודש. ומיהו קשה דבתוספתא קתני ד' פרוכת שנטמאת באב הטומאה א) ואחד שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים. ב) ומ"מ דמטמאה טומאת מת פי' שהיא מחילה בין אהל עליה כדדרשינן [סוכה דף ז:] ושמת על הארון את הפרוכת דכייף ליה מיכף עילויה לארון והיא היתה מפסקת ואהל פשתן מקבל טומאה וקי"ל א"כ נטמאת בולד הטומאה לא מקבלת לה ונראה דבספרים דגרסינן במסכת י"ט מפני מה אמרו וילון אסור פי' אסור לעשותה מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו אבל טומאה מקבל בלאו הכי (טומאה) [טעמא] [ועי' כילה יד: תוס' ד"ה מפני מה וחולין ל: תוס' ד"ה ג' מאות ותוי"ט שקלים פ"ח מ"ד]: גפן וזית מאי טעמא לא משום דקטרי. יש בהן קשרים ומוציאין שם מים ואין מתייבשין יפה וגם אינם חלקים כדאמרינן בפרק כיצד צולין [דף עד.] כיון דאית בה קטרים מפקי מיא. ל"א קטרי מעלים עשן הרבה. ואית דגרסי משום דקטמי עושין אפר מרובה ואין להרבות אפר מפני טורח הולכה: משום יישוב א"י. כי הרבה עלים היה צריכין במקדש ואם היו מבלין אלו היה מתמעט היין והשמן: על העצים אשר על האש. עלים שניתכין להיות אש שממהרין לישרף לעשות גחלים כמו כהיתוך כסף [יחזקאל כב]: ומאן נינהו דוקרי שפרי דלא קטרי. בקישות יפה כמו קנים דוקרנים דלא קטרי שאין בהם קשרים. אי נמי שאין מעלים עשן ואית דגרסי דלא קטמי שאין עושין הרבה אפר: רבי אליעזר מוסיף. לפסול אף אלו כמו זית וגפן מיים כבראשית רבה וילא [וימלא] דולאים [ר"י ברבי שמעון אמר מייסין]: אף על גב דלא מקטרי מגוואי. אין מרבה אפר מפנים אלא הקליפה הסמוך לה מרבה אפר: תאנה חיוורתא. לבנה שהיא גרועה

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) [מטבילין אותה בתוך ואחד כו' כ"ה בשקלים יב:]. ב) נראה דל"ל ויש מפרשים דמטמאה טומאת מת לפי שהיא מחילה וכו' ועי' תוס' סוכה דף יד ע"ב ד"ה מפני מה ע"ש.

מסורת הש"ס

א) שקלים יב: [חולין ל:], ב) [ונקרין אהרן ד"ס גורס משום דקטמי וע"ש], ג) [כתובות קז.], ד) נ"ל נתוכים, ה) נ"א שרי.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומשמונים ושתים ריבוא נערות נעשים: (ב) מפרש ד"ה ושלש מאות וכו' לפי מה שפירשתי א"ש כל סדר: (ג) ד"ה בעלמא וכו' פי' לפי שיש בו מוח וכו' כשיחתכם לשנים יזריק את המוח:

◆

תורה אור השלם

א) וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: [ויקרא א, יב]

◆

רבינו גרשום

ומשמונים ושתים ריבוא (כיצד) היתה נעשית: ושלש מאות כהנים מטבילין אותה. כשנגמרת היינו גוזמא: היתי. זית וגפן: מאי טעמא לא משום דקטמי. שעושין עשן יותר מדי: משום יישוב ארץ ישראל. שלא להחריב גפנים ועצי זיתים של ארץ ישראל: הניתוכין להיות אש. בלא עשן שלאחר כשמשימין נעשין אש: מאי נינהו הני דיקרי שפיר ולא קטרי ואילין מיקטר. וכי כל העצים כשרין כו': בשלמא למ"ד משום דקטמי בהא קא מיפלגי. תנא דמתניתין ור' אלעזר דמוסיף דתנא דמתניתין דלא תנא הני של מייש ושל אלון קסבר אע"ג דלא קטמי מגואי מתוכן כיון דקטרי מאבראי מקליפתן לא מייתינן. ור' אלעזר סבר כיון דלא קטמי מגואי כו': אלא למ"ד משום ישוב ארץ ישראל. לטעמיה אמאי מוסיף ר' אלעזר הני אטו דקל מי לית ביה משום ישוב א"י: אמר לך ולטעמיך תאינה. דקתני אבל באלו רגילים במורביות של תאינה מי לית ביה כו': מייתי תאינה חיוריתא.